

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף ז

רבי מאיר אכל עלה של ירק בבית שאן בלא לעשר, ובעקבות כך התיר רבי את בית שאן שלא צריך לעשר את הפירות וירקות שבה, כי היא נחשבת לחו"ל.

מתקיף לה רבי יהודה בריה דר' שמעון בן פזי: האם יש מאן דאמר הסוכר שבית שאן אינה חלק מארץ ישראל? והרי כתוב "ולא הוריש מנשה את בית שאן ואת בנותיה ואת תענך ואת בנותיה" דהיינו שבט מנשה ירש את בית שאן בחלוקת הארץ, והוא לא סילק את הגויים היושבים שם והשאיר אותם למס עובד.

תירוץ: אישתמיטתיה: נשמט מרבי יהודה מה שאמר ר' שמעון בן אליקים. יש הרבה מקומות בארץ ישראל שנתקדשו רק 'בקדושה ראשונה', כאשר כבשו עולי מצרים את הארץ (ואז דיני מעשרות נהגו בהם מדאורייתא). אבל לאחר חורבן בית ראשון, התבטלה קדושת הארץ. כי את הקדושה הראשונה קידש יהושע רק לשעתה עד החורבן, ולא לעתיד לבא. וכששבו עולי בבל לארץ, הם קידשו חלק מהמקומות בקדושה שניה (ואת הקדושה השניה הם קידשו לעולם). אבל השאירו חלק מהמקומות ולא קידשו אותם. והסיבה שעשו כן, בכדי שתהיה לעניים פרנסה בשמיטה, כי לא תנהג במקומות הללו שמיטה והעניים יקחו משם לקט שכחה ופאה.

בית שאן היא אחת מהקומות הללו. ולכן לא נוהגים בה דיני מעשרות מהתורה אלא רק מדרבנן, ורבנן לא גזרו שם לתת מעשרות בפירות וירקות (אלא רק בדגן תירוש ויצהר).

קושיא: אמר ליה ר' ירמיה לרבי זירא - והא ר' מאיר עלה בעלמא הוא דאכיל: רבי מאיר אכל עלה אחד, ואכילת ארעי מותרת אפילו בארץ ישראל. ואם כן מה הראייה מכך שהוא אכל את העלה שהמקום הזה אינו קדוש בקדושת ארץ ישראל? אמר ליה - מאגודה אכליה ותנן ירק הנאגד משיאגד: ירק שדרכו להאגד בחבילה,

מהרגע שהוא נאגד הוא מתחייב במעשרות. רבי מאיר אכל עלה מירק שנאגד, והעלה כבר התחייב במעשרות (אם המקום הזה היה אכן חייב במעשרות).

קושיא: ודלמא לאו אדעתיה? אולי רבי מאיר לא שם לב שהוא אוכל דבר לא מעושר? תירוץ: **השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן!?**

קושיא: ודלמא עישר עליהם ממקום אחר? אולי רבי מאיר עישר את העלה הזה מעלים אחרים שהיה לו במקום אחר. תירוץ: **לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף:** אסור להפריש מעשר מפירות שאינם נמצאים בסמוך להפרשה. כי יש לחשוש שהפירות הנמצאים במקום אחר (והוא רוצה לעשות אותם מעשר על הפירות שכאן), כבר נרקבו או נאבדו, ונמצא שאין כלל מעשר, והפירות שהופרש עליהם הם טבל. ולכן אין לחשוד ב'חבר' (= תלמיד חכם) שיעשר מדבר שאינו מוקף (= סמוך ועומד לפניו).

קושיא: ודלמא נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר: אולי הוא התסכל על צד אחד של העלה ואמר שהוא יהיה מעשר על הצד השני של העלה. ואז הוא יכול לאכול את הצד השני כי הוא היה מעושר! תירוץ: **אמר ליה - חזי מאן גברא רבה קמסהיד עליה:** תראה איזה אדם גדול מעיד על כך שרבי מאיר אכל בלא מעשר (הוא רבי יהושע בן זרוז), ואם כן בהכרח שהוא בדק את הדבר היטב לפני שהעיד.

*

מאי בהמתן של צדיקים? מניין לנו שהקב"ה לא מביא תקלה לבהמתן של צדיקים?

דרכי פנחס בן יאיר: רבי פנחס בן יאיר הלך לקיים מצות פדיון שבויים. הוא הגיע לנהר 'גינאי' ולא יכל לעבור את הנהר. אמר רבי פנחס בן יאיר לנהר 'גינאי, תחלוק לי את המים שלך לשני חלקים, ואעבור כך'. הנהר לא הסכים ואמר לו 'אתה הולך לעשות רצון קונך למצות פדיון שבויים, ואני הולך לעשות רצון קוני שציוני לזרום. אתה ספק עושה את רצון קונך כי יתכן שלא יסכימו לך לשחרר את השבויים, אבל אני ודאי עושה את רצון קוני'. אמר לו רבי פכ"י 'אם אתה לא חולק את מימך, אני אגזור עליך שלא יעברו בך מים לעולם'. ואז הנהר חלק את מימיו ונקרע לשניים. ורבי פכ"י עבר אותו. היה שם איש אחד שסחב חיטים לצורך מצות של פסח, אמר

רבי פב"י לנהר תחלוק גם בשבילו את הנהר כי הוא עוסק מצוה. היה שם ערבי אחד שהתלווה אליהם בדרך, אמר רבי פב"י לנהר תחלוק גם בשבילו את הנהר שלא יאמר 'כך עושים לבני לוי'ה' (משאירים אותם לבד).

הגמרא עוצרת ומוסיפה:

אמר רב יוסף: כמה גדול רבי פב"י שנעשה לו נס גדול יותר מהנס שנעשה למשה רבינו ושישים ריבוא ישראל, כי להם נקרע הים פעם אחת וכאן הנהר נקרע שלוש פעמים! דחייה: **ודלמא הכא נמי חדא זימנא:** אולי גם כאן הנהר נקרע רק פעם אחת, אלא שרבי פב"י ביקש מהנהר שימשיך לעצור ולא יחזור לזרום, עד שיעברו שני האנשים שהלכו איתו. אלא רב יוסף התכוון לומר 'כמה גדול רבי פנחס בן יאיר שנעשה לו נס כמו משה ושישים ריבוא'.

הגמרא ממשיכה בסיפור:

אקלע להווא אושפיזא: רבי פב"י נקלע לאכסניה, ובעלי המקום הניחו שעורים לחמורו של רבי פב"י לאכול. אבל החמור לא אכל. הם ניפו את השעורים כדל לנקות אותם מלכלוך, אבל החמור לא אכל. הם ניקרו את השעורים בידיים לעשות להם ניקיון יותר חזק, ועדיין החמור לא הסכים לאכול. אמר להם רבי פב"י אולי השעורים אינם מעושרות? הם עישרו אותם ואז החמור אכל. אמר רבי פב"י 'ענייה זו הולכת לעשות רצון קונה, ואתם מאכילין אותה טבלים'?

מכיון שלרבי פב"י היה אסור להאכיל את חמורו טבל, הקב"ה שמר על החמור שלו, כדי שלא תהיה תקלה אפילו לחמור של הצדיק ללא ידיעת הצדיק. אם כן קל וחומר שהקב"ה שומר על הצדיק בעצמו שלא יכשל בטעות באכילת איסור (מהרש"א).

הגמרא עוצרת ומקשה:

ומי מיחייבא? האם מאכל בהמה שהוא דמאי חייב במעשרות? והרי למדנו במשנה הקונה פירות בשביל לזרוע אותם באדמה או בשביל מאכל בהמה, וכן הקונה קמח לצורך עורות, ושמן לנר, ושמן לסוך בו את הכלים, פטור מלעשר את הדמאי. וכאן אנשי האכסניה קנו את השעורים מעם הארץ שפירותיו דמאי, ומדוע היה צריך לעשר את השעורים?

תירוץ: **התם הא אתמר עלה:** רבי יוחנן ביאר שהמשנה מדברת רק במקרה שקנה את הפירות הללו מתחילה לצורך הבהמה (וכן בקמח לצורך העורות וכו'). אבל אם קנה אותם מתחלה לצורך אכילת אדם ואחר כך נמלך עליהם לתת אותם לבהמה, חייב לעשר.

התניא הלוקח פירות מן השוק וכו': וכמו שכתוב בברייתא.

ואם כן גם בסיפור שלנו, אנשי האכסניה קנו את השעורים בתחילה לצורך האדם, ואחר כך נמלכו לתת אותם לחמור. ולכן השעורים הללו חייבות במעשר למרות שהם דמאי.

הגמרא ממשיכה בסיפור:

שמע רבי נפק לאפיה: שמע רבי שרפב"י הגיע, הוא יצא לקראתו ואמר לו רצונך לסעוד אצלי? אמר לו רפב"י כן. צהבו פניו של רבי משמחה, כי רפב"י לא היה מסכים להנות משל אחרים.

אמר לו רפב"י אתה חושב שאני מודר הנאה מישראל? ישראל קדושים הן ואני יכול להנות מהם. אבל יש אדם שרוצה לתת לי ואין לו מספיק, ואני לא רוצה להכביד עליו. ויש אדם שיש לו יכולת לתת לי, אבל הוא לא רוצה באמצע לתת לי למרות שהוא מזמין אותי. ומאדם כזה אני לא רוצה להינות, ככתוב "אֵל תִּלְחֶם אֶת לֶחֶם רַע עֵין וְאֵל תִּתְּאוּ לְמִטְעַמְתֵּיו : כִּי כְמוֹ שֶׁעַר בְּנִפְשׁוֹ, כֵּן הוּא אֵקָל וְשִׁתֵּה יֹאמֵר לְךָ וְלָבוּ בַל עֵמְךָ" אל תסעד אצל אדם רע עין, כי כאילו שאתה פותח שער בבטנו, כי הוא מזמין אותך אבל ליבו כל עימו.

אבל אתה רבי רוצה להזמין אותי ויש לך אפשרות להזמין אותי, ולכן אני רוצה לבוא אליך. אמנם עכשיו 'מסרהיכנא' = אני ממחר לדבר מצוה, וכשאני אחזור אני אכנס אליך.

כי אתא איתרמי: כאשר חזר רפב"י, נזדמן לו להכנס לבית של רבי בפתח שעמדו שם 'כודנייתא חוורתא' = פרדות לבנות. אמר רפב"י 'מלאך המות בביתו של זה, ואני אסעוד אצלו?' כי מכה שנותנת פרידה אינה מתרפאת לעולם.

שמע רבי ויצא החוצה, ואמר לרפב"י אני אמכור את הפרידות. אמר לו רפב"י אסור לך למכור אותן משום "ולפני עור לא תתן מכשול" כי אתה מכשיל את הקונה.

אמר לו רבי אני אפקיר אותך, אמר לו רפב"י הם יזיקו הרבה יותר כי לא יהיה מי שישמור עליהם. אמר לו רבי אני אעקור להן את הפרסות כדי שהם לא יוכלו להזיק, אמר לו רפב"י אסור משום צער בעלי חיים. אמר לו רבי אני אהרוג אותך, אמר לו רפב"י אסור משום "בל תשחית".

הוה קא מכתש ביה טובא: רבי הפציר מאד ברפב"י שיאכל אצלו, ואז עלה הרביניהם והבדיל ביניהם. בכה רבי ואמר אם בחייהן של צדיקים, הקב"ה שומר עליהם שלא יעברו על רצונם, ולכן הוא כיון את רפב"י שיכנס דוקא בפתח של הפרדות, ולא יעבור על מנהגו שלא לאכול אצל אחרים. כל שכן שלאחר מיתתן הקב"ה יעשה את רצונם. שהרי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן. עד כאן הסיפור.

שנאמר ויהיה הם קוברים: המקור לכך, מהמסופר בספר מלכים "ויהי הם קוברים איש, והנה ראו [את] הגדוד, וישליכו את האיש בקבר אלישע, וילך ויגע האיש בעצמות אלישע, ויחי ויקם על רגליו". בחייו של אלישע כשהוא רצה להחיות את בן השונמית, הוא היה צריך לשים את פיו על פיו ואת עינו על עינו, ולהתפלל עליו. ואילו לאחר מותו מיד כאשר נגע בו המת הוא קם לתחייה. מוכח שגדולים צדיקים במיתתם מבחייהם.

אמר ליה רב פפא לאביי: מה הראייה מאלישע? אולי הסיבה שהוא החיה את המת שנגע בו, בגלל שהברכה של אליהו לאלישע היתה צריכה להתקיים. אליהו בירך אותו "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי", דהיינו אני החייתי רק איש אחד (את בן הצרפתי), ואתה תחיה שני אנשים. ואם כן האחד הוא בן השונמית והשני הוא כנראה המת הזה.

אמר ליה: אם כן מדוע כתוב בכרייתא שהאיש הזה עמד על רגליו אבל לביתו לא הלך, כי כאשר הוא זז מקבר הנביא הוא מת בחזרה. ואם הוא האיש השני שבירך אליהו, הוא היה צריך לחזור לחיות כרגיל.

אלא במה איקיים? כדאמר ר' יוחנן וכו': אלא מי האיש השני שהחיה אלישע שבו התקיימה ברכת אליהו? זהו נעמן שאלישע ריפא את הצרעת שלו. ומצורע נחשב כמת, שנאמר בתפילת משה לקב"ה שירפא את מרים מצרעתה "אֵל נָא תְּחַיֵּה כַּמֶּת".

*

אמר ר' יהושע בן לוי למה נקרא שמן 'ימים'? מדוע קוראים לפרדות לבנות 'ימים' ככתוב **"הוא ענה אֶשֶׁר מָצָא אֶת הַיָּמִים בְּמִדְבָּר"**. והתשובה - שאימתם מוטלת על הבריות. וכמו שאמר ר' חנינא שהיה רופא, מימי לא שאלני אדם תרופה למכת פרדה לבנה וחיה, כי הוא מת. קושיא: **והא קחזינא דחיי**: הרי אנו רואים אנשים שמקבלים מכה מפרידה לבנה ואינם מתים. תירוץ: **אימא 'וחיית'**: יש לגרוס בדברי רבי חנינא 'וחיית' במקום 'וחיה'. דהיינו אין מכה של פרידה שמתרפאת. קושיא: **והא קחזינא דמיתסי**: אנו רואים שהיא כן מתרפאת. תירוץ: **דחיוורן ריש כרעיהו קא אמרינן**: מדובר במכה של פרידה לבנה לגמרי שאפילו ראשי הרגליים שלה לבנות.

*

"אין עוד מלבדו" אמר רבי חנינא ואפילו כשפים: אי אפשר לעשות רע לאדם על ידי כשפים אם לא נגזר עליו מלמעלה לקבל רע.

היא איתתא: מעשה באשה אחת שהיתה מחזרת וטורחת לקחת עפר מתחת רגליו של רבי חנינא בלי שהוא ירגיש, כדי לעשות לו כישוף ולהרוג אותו. אמר לה רבי חנינא - קחי, לא תצליחי במה שאתה רוצה לעשות, כי כתוב **"אין עוד מלבדו"**!

קושיא: **והאמר ר' יוחנן למה נקרא שמן 'כשפים'?** שמכחישין פמליא של מעלה: זהו נוטריקון של המילה 'כשפים'. דהיינו הם מכחישים את הפמליא, בגלל שלא גזרו בשמיים על האדם למות ובכל אופן הכשפים הורגים אותו. תירוץ: **שאני ר' חנינא דנפישא זכותיה**: זכותו מרובה והכשפים לא יכולים לשלוט עליו. [משל לאדם אחד שמצא חן בעיני המלך. והמלך ציוה לשר שלו להרוג את כל מי שחטא פעם למלך. אם האיש שמצא חן בעיני המלך חטא פעם למלך, הוא צריך לפחד מהשר למרות שהוא מצא חן בעיני המלך. והנמשל, הקב"ה ברא את כוחות הכישוף שיוכלו להזיק למי שאינו צדיק גמור, אפילו אם נגזר עליו לחיות. יד רמ"ה].

ואמר ר' חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה: אין אדם 'נוגף' אצבעו (מקבל מכה) למטה בעולם הזה, אלא אם כן מכריזים על כך מלמעלה בשמיים. שנאמר **"מה' מצעדי גִּבֹר (כוננו) וְאָדָם מֵהַ יָּבִין דְּרָכֹו"**.

א"ר אלעזר: הדם שיוצא מהמכה, מכפר על האדם כמו דם של קרבן עולה. ואמר רבא שזה מכפר רק במקרה הבא. דוקא במכה באגודל ימין, כי היא אצבע חזקה, והמכה שהוא מקבל בה חזקה וכואבת. ודוקא בניקוף שני באותו מקום, עוד קודם שהתרפא הניקוף הראשון, שאז המכה השניה כואבת מאד. ודוקא כשהאדם הולך לדבר מצוה.

אמרו עליו על ר' פנחס בן יאיר: שמימיו הוא לא בירך 'המוציא' על פרוסת לחם שאינה שלו, כי הוא לא רצה לאכול אפילו כזית משל אחרים. ומיום שעמד על דעתו לא נהנה אפילו מסעודת אביו.